

גישת
gisha

Gisha - Legal Center for Freedom of Movement
גישת - מרכז לטוהר על חופות לנוע (גיש)
مسلك - مركز للدفاع عن حرية الحركة

לוט בערפל

על היעד השקיפות במדיניות הישראלית בנוגע לתנועת סחורות לרצועת עזה וממנה

מעודכן לאוקטובר 2021

תוכן עניינים

<u>מבוא</u>	3
<u>1. כניסת סחורות</u>	5
<u>דלקים</u>	6
<u>ציוד רפואי</u>	6
<u>כלי רכב וחלקי חילוף</u>	6
<u>דואר (חבילות)</u>	7
<u>2. סחורות דו-שימושיות</u>	8
<u>מוצרי אלקטרוניקה ותקשורת</u>	9
<u>סירות וציוד דיג</u>	10
<u>המנגנון לשיקום ופיתוח רצועת עזה (GRM)</u>	10
<u>3. יציאת סחורות</u>	12
<u>תוצרת חקלאית</u>	13
<u>שיווק מזון מעובד</u>	14
<u>יצוא מזון מעובד לחו"ל</u>	15
<u>טקסטיל ורהיטים</u>	15

מבוא

שליטתה הישירה והעקיפה של ישראל על המעברים עם רצועת עזה מאפשרת לה גם שליטה מלאה על סוג ועל כמות הסחורות היוצאות מהרצועה, וחזקה כמעט בלעדית להחליט אילו סחורות ניתן להכניס לעזה. עד 2007 [פעלו](#) בין ישראל לעזה ארבעה מעברים לסחורות, אך מזה עשור שמעבר כרם שלום הוא היחיד שמקיים תנועת סחורה בין עזה, ישראל והגדה המערבית.

מפברואר 2018 פועל בין מצרים לעזה [שער סלאח א-דין](#), שבו מתאפשרת כניסת סחורה לעזה בהיקף מצומצם. המסחר בו מנוהל באמצעות חברות פרטיות, תחת השגחת הצבא המצרי ורשויות חמאס. סלאח א-דין לא יוכל לספק גם את הצורך הבסיסי ביותר של הכלכלה ברצועה, שכן אין ממנו יציאה של סחורות לחו"ל, וממילא רוב תנועת המסחר מעזה מתקיימת אל ישראל והגדה ומהן. הייצוא לחו"ל נעשה דרך מעבר כרם שלום, ולכן גם הוא תלוי באישור ישראלי (מידע נוסף, [כאן](#)). ב-29 באוגוסט 2021 יצאו מעזה דרך השער חמש משאיות שהובילו פסולת מתכת. מדובר בפעם הראשונה מאז 2007 שבה מצרים מאפשרת כניסה של משאיות סחורה מעזה לשטחה.

לכאורה, מאז יוני 2010, עת פרסם הקבינט הביטחוני-מדיני [תוכנית בת שש נקודות](#), שמטרתה המוכרזת היתה "להקל" על כניסת סחורות אזרחיות לרצועה, מתירה ישראל כניסה של מגוון רחב של הסחורות לעזה. עם זאת, באמצעות הגדרת פריטים רבים כ"דו-שימושיים" – חומרים ומוצרים אזרחיים שעשויים לשמש גם לצורך צבאי – היא ממשיכה למנוע ולעכב כניסה של סחורה חיונית.

בנוסף על [הענישה הקולקטיבית](#) היומיומית שהיא הסגר שמטילה ישראל על תנועת אנשים וסחורות, ישראל משתמשת בשליטה שלה במעבר הסחורות להכבדה נוספת. לעתים היא מונעת כניסה של סחורות חיוניות ומוצרי יסוד כמו חשמל, גז בישול ודלקים. הפרקטיקה הלא חוקית הזו מופעלת [פתאומית](#) וחד צדדית, ולאחרונה אף [בעיצומה של התפשטות מגפת הקורונה](#).

חרף ההגבלות, ניתן לשווק ולייצא סחורה מרצועת עזה, וגם להכניס אליה ציוד וחומרים. התנועה הזאת הכרחית לכלכלה מתפקדת אך כרגע היא רחוקה מלהיות מספקת. בהמשך נייר זה נציג את הידוע לגישה על סוגי הסחורות שאפשר להוציא מהרצועה ולהכניס אליה תחת המדיניות הישראלית, את הנהלים ואת המסמכים שיש להציג ולמלא לשם כך. פרסום זה משלים פרסום קודם של גישה, [ערכת נהלים – מדריך לנהלי הרשויות הישראליות](#) המפרטים את מדיניות ההגבלות על תנועת אנשים מרצועת עזה ואליה, והוא חושף את המנגנון המסורבל והבלתי שקוף שמקיימת ישראל. במהלך העבודה רבת השנים של גישה התברר שאין להשיג מידע מלא באמת. גם כאשר ישנם נהלים, הם לא בהכרח משקפים את מה שקורה בשטח. מעיון בנהלים השונים משתקפת עמימות מכוונת לגבי אילו סחורות מוגדרות על ידי ישראל כדו-שימושיות ואילו לא. חוסר העקביות והערפול לגבי המדיניות ודרכי יישומה מעידים על האופן שבו ישראל משתמשת בשליטה שלה כמנגנון של לחץ, דיכוי וענישה.

כניסת סחורות

העברת סחורות לעזה דרך מעבר כרם שלום מותנית באישור ישראל. לכאורה, ישראל מאפשרת כניסה למגוון רחב של סחורות לרצועה, אך בפועל, בשל היקף מה שהיא מגדירה פריטים "דו-שימושיים", מוטלות מגבלות רחבות-היקף על כניסת סחורה לרצועה. פרק זה מתייחס לסחורה ולציוד שאינם נכנסים תחת ההגדרה "דו-שימושי". על כן, בהמשך.

ישראל קבעה את ההוראות הרלבנטיות לכניסת סחורות שאינן דו-שימושיות [בנוהל תאום הכנסת סחורות לרצועת עזה](#), המסדיר את המנגנון הבירוקרטי. על פי הנוהל, על אף שניתן להכניס לרצועה כל "טובין" שישראל לא הגבילה, כמות הטובין תוגבל בהתאם ליכולת הספיקה של [מעבר כרם שלום](#) ולשם הכנסתו נדרשת בקשת תיאום מוקדמת מטעם הצד הפלסטיני. התיאום נעשה באמצעות "המשרד לתיאום סחורות" בוועדה האזרחית הפלסטינית בעזה, הכפופה למשרד לעניינים אזרחיים ברשות הפלסטינית. ישראל דורשת כי תועבר אליה מבעוד מועד רשימה של כל הפריטים שמבקשים להכניס, לצד פירוט סוג הסחורה, מקורה, איזה מוביל ישראלי יביא אותה לכרם שלום ומי יקבלה בצד הפלסטיני. הוועדה האזרחית מעבירה בקשות לתיאום העברת סחורות אל מנהלת תיאום וקישור – עזה (מת"ק עזה), יחידה מבצעת של מתאם פעולות הממשלה בשטחים (מתפ"ש), הכפוף לשר הביטחון. ראש מדור הכלכלה (רמ"ד כלכלה) במת"ק עזה אמור לקבל את כל הבקשות ולהפנות אותן, במידת הצורך, לגורמים נוספים. כניסת הסחורה אמורה לקבל אישור מהמת"ק, ככל שלא ייקבע כי מדובר בציוד דו-שימושי. דוגמאות מובהקות לסחורות שהן לא דו-שימושיות, ולכן כניסתן מעוגנת בנוהל, הן: דלקים, מזון (כולל תוצרת חקלאית ומזון מעובד, מיועד לבני אדם ולבעלי חיים), מוצרי טקסטיל ומוצרי היגיינה.

מידע נוסף על כניסת סחורות מעזה דרך כרם שלום לאורך השנים, אפשר למצוא [באן](#).

דלקים

ישראל מוכרת דלק לרשות הפלסטינית ולמגזר הפרטי ומעבירה אותו לרצועת עזה דרך מעבר כרם שלום. בשטח המעבר אין מאגרים שמאפשרים אחסון, לכן העברת הדלקים מחייבת נוכחות בו-זמנית של מכלית פלסטינית ומכלית ישראלית, מה שמאט את התהליך וגוזל זמן רב. ההעברה הישירה ממשאית למשאית (דרך צינורות תת-קרקעיים) אינה מאפשרת מדידה מדויקת של הכמות המועברת. סוחרים פלסטיניים מדווחים על הפרשים של אלפי ליטרים אבודים, שעשויים להצטבר לכדי הפסדים של מאות אלפי שקלים מדי חודש.

ישראל משתמשת בשליטה שלה במעבר גם לעצירה של אספקת הדלקים, [פעם](#) אחר [פעם](#), לענישה קולקטיבית, הנושאת השלכות [חמורות ומידיות](#). על בריאות האוכלוסייה ועל הביטחון התזונתי שלה, ועל הכלכלה. חרף זאת, ישראל נקטה בפרקטיקה לא חוקית זו גם [בזמן התפרצות מגפת הקורונה](#), [במהלך המבצע הצבאי](#) במאי 2021, ומיד אחריה.

ציוד רפואי

הכנסת ציוד רפואי לרצועת עזה מוסדרת [בנוהל העברת תרופות וציוד רפואי לרצועה](#). על פי הנוהל, תינתן עדיפות לתיאום כניסת פריטים אלה, עם זאת, ציוד רפואי מוגדר על ידי ישראל פעמים רבות כדו-שימושי, ולכן נדרש לו אישור מיוחד. בקשה לכניסת ציוד רפואי שאינו דו-שימושי יש להגיש באמצעות המשרד לתיאום סחורות לצד הישראלי, ולצרף לה תעודת משלוח, או חשבונית מקורית, בה מפורט סוג ה"טובין" הרפואי. בנוסף, נדרשים פרטים נוספים, כגון כמות, הגורם השולח, יעד המשלוח ברצועה ופרטי מוביל הציוד.

כלי רכב וחלקי חילוף

ישראל מאפשרת להכניס לרצועה כלי רכב פרטיים, שאינם בעלי הנעה 4x4, דרך מעבר ארז. כלי רכב אחרים, כמו דו-גלגליים, מוגדרים דו-שימושיים ולכן דורשים אישור מיוחד. ב-2014 הודיעה ישראל כי [תאפשר גם כניסה של מכוניות משומשות לעזה](#).

עבור חלקי חילוף ומנועים קיימים שני נהלים, שנועדו להסדיר את כניסתם דרך כרם שלום. [נוהל העברת חלקי חילוף לרצועת עזה](#) קובע כי "מעט לעת" ניתן להכניס לרצועה חלקי חילוף

חדשים ומשומשים. בקשה לכניסת חלקי חילוף צריכה לעבור דרך משרד התחבורה של הרשות הפלסטינית בשם יבואן מורשה ברצועה. על הבקשה לכלול את כל פרטי היבואן (לרבות רישיון יבוא), של הפריטים המיובאים (כולל חשבונות) ושל המוביל (כולל פרטי המשאית). בנוהל מובהר כי העברת הסחורה כפופה לקבלת אישורים נוספים מרשויות הביטחון, ובהתאם לרשימת הציוד הדו-שימושי. הנוהל אינו מוסר מידע קונקרטי ולא מפנה לנהלים אחרים.

באשר למנועים, קיים נוהל נפרד, [נוהל הכנסת מנועי רכב פרטי לעזה](#), על פיו ניתן להכניס לרצועה מנועים (שאינם לרכב 4x4), משומשים וחדשים. הליך הגשת הבקשה ואישורה דומים לאלה הנדרשים לחלקי חילוף אחרים ולא ברור לשם מה גובש נוהל מיוחד למנועים. בנוהל מצוין כי בימים שבהם מועברים המנועים, תעודכן משטרת ישראל, כדי שתוכל לקחת חלק בבדיקת המנועים.

דואר (חבילות)

[נוהל מעבר דואר בין ישראל לרצועה](#), שנחתם ביולי 2013, מציין כי העברת דואר מישראל, הגדה המערבית ומחברות דיוור פרטיות דרך מעבר ארז תתבצע חמישה ימים בשבוע. על פי מידע שהגיע לגישה, העברת דואר לרצועה התבצעה בשנים האחרונות שלושה ימים בשבוע, ובשנה האחרונה רק אחת לשבוע. כל פריטי הדואר עוברים בדיקה ביטחונית באמצעות שיקוף, הדואר הפלסטיני עובר גם בדיקה של יחידת הכלבנים. אם עולה בבדיקה כי נשלח פריט שישראל מגדירה דו-שימושי בלי האישורים הנדרשים, הוא מועבר לטיפול יחידת החילוט במשרד המשפטים והודעה נמסרת לוועדה האזרחית. ניתן לערער על חילוט הציוד בפניה בכתב אל ראש המטה הלאומי ללוחמה כלכלית בטרור במשרד הביטחון.

על אף שכל דבר דואר עובר בדיקה, ב-2016 [ישראל מנעה העברת דואר](#) לרצועה בטענה כי התגלו מקרים של הברחת ציוד דו-שימושי "לצרכי טרור". הנוהל לא קובע מה מותר להעביר באמצעות הדואר, ומציין רק מגבלת משקל (עד 20 ק"ג) ואיסור על העברת תרופות ומזון. עם זאת, ידוע לגישה כי ישראל לא מאפשרת, למשל, לשלוח מוצרי חשמל לרצועה בלא אישור.

לפי [מידע שנמסר](#) ל"גישה", לא מתאפשר מעבר חבילות שמשקלן מעל חמישה ק"ג, ונאסר לשלוח יותר ממוצר אחד בכל חבילה. ככלל, השימוש בשירותי הדואר אסור לצרכים מסחריים ומסורבל מאוד לצרכים פרטיים, בין היתר מפני שישראל חוסמת את האפשרות לבצע מעקב מקוון אחר מסלול דבר הדואר. בנוסף, ישראל לא מאפשרת להחזיר דברי דואר שהתקבלו ברצועה בטעות.

סחורות דו-שימושיות

נוהל "אישור ותיאום העברת טובין לרצועת עזה" מאוגוסט 2018 מסדיר לראשונה את ההליך הכרוך בכניסת ציוד דו-שימושי לרצועה. על פי הנוהל, ההגבלות הקבועות בו מבוססות על [חוק הפיקוח על ייצוא ביטחוני, תשס"ז-2007 וצו הפיקוח](#) שנקבע מכוחו. בנוסף, קיימות הגבלות המתבססות על סמכות מתפ"ש לקבוע כי יש צורך בקבלת רישיון גם כדי להעביר פריטים שאינם מנויים בצו הפיקוח. סמכות זו נקנתה לכאורה בהחלטת הקבינט המדיני-ביטחוני ב/44 משנת 2010, החלטה שלא פורסמה מעולם ושתוכנה לא ידוע.

צו הפיקוח מונה רשימה של עשרות פריטים ומגדיר אותם "מפוקחים", כלומר דורשים רישיון מיוחד לשם העברתם. עיון ברשימה מגלה כי היא מסורבלת, לא נהירה ונעה בין הגורף למאוד פרטני. למשל, נמנים בה הפריטים "מצנחים, גלשני רוח וטיסנים" (סעיף 47 לתוספת הראשונה), וגם "מאיצים בעבור ויניל אסטר..." (ס' 13 לתוספת השנייה). סוחר מהשורה שמעוניין לייבא פריטים לרצועה לא תמיד ידע אם הסחורה שנקנתה על ידו מכילה חומרים הכלולים ברשימת הפריטים המפוקחים. הנוהל קובע כי במקרה שבו קיים ספק אם ציוד כלשהו כלול ברשימה שמפורטת בצו או בהנחיות מתפ"ש, יש להגיש בקשה לאישור.

הסנקציות המוטלות על העברת ציוד דו-שימושי ללא אישור כבדות מאוד, וחשוף להן לא רק הסוחר שהזמין את הסחורה אלא גם כל גורם שמעורב בהעברתה, כמו הנהג שהובילה, ואפילו סוחרים אחרים, שסחורתם נכללה באותו משלוח. [חוק המאבק בטרור](#) קובע כי כל ציוד שנתפס במעבר גבול בין ישראל לעזה, "שלא דווח, והיתה חובה לדווח עליו, בלא היתר שנדרש או שהיה ניסיון להסתירו ולהבריחו..." הוא רכוש שיש לו זיקה לטרור ומשכך ניתן להוציא כלפיו צו תפיסה וחילוט. חוק הפיקוח על ייצוא ביטחוני קובע כי העברת ציוד דו-שימושי ללא היתר מהווה עבירה פלילית.

מכיוון שרשימת הפריטים הדו-שימושיים מסורבלת ועמומה, בין היתר בשל העובדה שהיא כוללת הגדרות כלליות ורחבות, ובגלל שהיא מפורסמת רק בעברית, קביעת חזקה לפיה כל תושב עזה שלא קיבל היתר "ציוד דו-שימושי", מוחזק כמי שביקש לפגוע בביטחון המדינה, היא מאוד בלתי סבירה ומובילה לפגיעה בלתי מידתית בזכות לקניין ובחופש העיסוק של סוחרים מעזה.

על פי הנוהל, ההחלטה על אישור הבקשה מתבססת על שיקולים הקשורים לסוג הציוד, לזהות המבקש והמשתמש הסופי, ולייעודו. מידע על כל אלה יש להגיש יחד עם הבקשה. אופן הגשת הבקשה משתנה בהתאם לציוד המבוקש, וכך גם הגורם המאשר. כך, למשל, בקשה לאישור העברת חומרים כימיים תוגש על ידי הספק של החומרים, בעוד בקשה לאישור העברת חלקי חילוף לרכב תוגש על ידי יבואן רכב מורשה בעזה באמצעות משרד התחבורה ברשות הפלסטינית.

בנוהל מצוין כי יש להשיב לבקשה תוך 45 ימים, אלא שהגורם שבוחן את הבקשה רשאי לדרוש כל מידע נוסף, ובמקרה כזה מניין 45 הימים יחל רק מיום קבלת המידע המבוקש. מניסיון מצטבר של גישה עולה כי קיים קושי בקבלת מידע על מצב הטיפול בבקשה או על הסיבות לעיכוב בטיפול, שיכול להגיע במקרים מסוימים לכדי חודשים ארוכים ואף שנים.

חשוב לציין כי הנוהל לא עונה על הצרכים האלה: אישור פרויקטים ברצועה הכוללים "אישור העברת טובין"; עבודה מול ארגונים בינלאומיים המצריכים אישורים כאלה; תיאום באמצעות המנגנון לשיקום עזה; השגת רישיון או תיאום של העברת פריטים שתחת אחריות אגף הפיקוח על היצוא הביטחוני (אפ"י) במשרד הביטחון.

מוצרי אלקטרוניקה ותקשורת

ברשימות הפריטים המוגדרים על ידי ישראל "דו-שימושיים" מופיעה ההגדרה הגורפת "ציוד תקשורת", או "ציוד תומך תקשורת". לידי גישה הגיעה רשימה, שהופקה לשימוש עמילי מכס, ובה מפורטים תחת הקטגוריה הזאת מכשירי פקס, מכשירי הקלטה, מכשירי טלפון ועוד ([כאן](#), עמ' 13), אך בנוסף לה, בין היתר, נופלים תחת ההגדרה גם צורכי תשתית כבלים וסיבים אופטיים, ראוטרים, מכשירי גלי מיקרו ומקלטים.

כדי לבקש להעביר ציוד תקשורת לתוך הרצועה, יש להיכנס לאתר הממשלתי הישראלי ([עברית](#) / [ערבית](#) / [אנגלית](#)) ולמלא טופס מקוון ([בעברית או אנגלית](#) בלבד).

בפברואר 2020 [מנעה ישראל](#) באופן גורף כניסה של כל ציוד התקשורת לרצועת עזה, כעונש על פריצה למחסנים בעזה של חברת תקשורת פלסטינית. גם כאשר לאחר [פניית גישה](#), משחזרה ישראל לאשר כניסה של ציוד תקשורת, עשתה זאת בהיקף קטן יותר [ובאופן אקראי](#).

סירות וציוד דיג

ישראל מונעת באופן גורף כניסה של סירות חדשות לרצועת עזה, ומאשרת בכלל רק כניסה של חלקי סירות. גם כאשר לחלקי חילוף וציוד מערימה ישראל קשיים, ובמרבית המקרים [מונעת](#) את כניסתם של מגוון החומרים הדרושים לשם אחזקה תקינה של הסירות ותפעולן, בהיותם דו-שימושיים, להגדרתה. בנוסף לקשיים שהוזכרו, העוסקים [בדיג בעזה](#) נאלצים להתמודד גם עם פגיעה בסירות ועם [תפיסה של סירות וציוד](#) על ידי חיל הים. ב-2019 הוחזקו בידי ישראל עשרות סירות דיג מסוגים שונים, לאחר שנתפסו ו"נשכחו" בישראל. רק בעקבות [עתירה](#) שהגיש גישה, הושבו מרבית מהסירות לבעליהן, רובן במצב גרוע [וללא מנועיהן](#).

המנגנון לשיקום ופיתוח רצועת עזה – Gaza Reconstruction Mechanism

"המנגנון לשיקום עזה" הוא הסכם אליו הגיעו ישראל והרשות הפלסטינית בתיווך האו"ם בעקבות ההרס הנרחב בעזה לאחר המלחמה בשנת 2014. ההסכם נועד להקל על כניסת חומרי בנייה, המוגדרים כחומרים דו-שימושיים, לרצועת עזה. כיום, המנגנון הוא האמצעי העיקרי לכניסת ציוד דו-שימושי הנדרש לא רק לשיקום אלא גם לבנייה ולפיתוח בכלל. מנגנון השיקום תוכנן כך שגורמים מטעם האו"ם יוכלו לפקח על כל שלב בתהליך הבנייה, על מנת לוודא שהחומרים מגיעים למי שאמור להשתמש בהם. חצץ, סוגים מסוימים של מלט, ומוטות ברזל (שהם החומרים הבסיסיים הדרושים לכל פרויקט בניין) הוסרו מהרשימה הדו-שימושית בשנת 2015, 2020, ו-2021 בהתאמה, תחת ההליך שנקבע בהחלטת הקבינט ב/44 המוזכרת מעלה. מנגנון השיקום ממשיך לשמש כאמצעי פיקוח על כניסה של פריטים רבים הנחוצים לפרויקטים שיש להם מועדי התחלה וסיום ספציפיים.

המנגנון אמור היה להוות פתרון זמני שיקל על כניסת חומרים שהיה בהם צורך מידי ודחוף ברצועה נוכח ההרס שהותיר מבצע צוק איתן ב-2014. העובדה שישראל לקחה לעצמה את הזכות לאשר או לדחות בקשות להכניס פריטים דו-שימושיים לרצועה באמצעות המנגנון ודרישתה של ישראל לקבלת מידע מפורט על כל סוחר וקבלן ברצועה מעמיקות את שליטתה ומעניקות לה גישה בלתי-סבירה למידע. מדיניות ההגבלות על גישה לציווד דו-שימושי, ומנגנון השיקום כזרוע אחת של מדיניות זו, יצרו מבוך בירוקרטי סבוך שמכביד על כל העוסקים בבניין, תעשייה, תחזוקה של תשתיות אזרחיות, מאמצי שיקום ופרויקטים הומניטריים.

יציאת סחורות

בישראל ובגדה המערבית נמצאים יעדי השיווק הטבעיים של תוצרת עזה, ולו בשל הקרבה הגיאוגרפית והזיקות החברתיות-תרבותיות ביניהן. במחצית הראשונה של 2007 נמכרו בישראל ובגדה כ-85 אחוזים מכלל הסחורות ששווקו מהרצועה. ביוני 2007, עם השתלטות חמאס על השלטון, אסרה ישראל על שיווק סחורות מהרצועה לגדה ולישראל ואפשרה רק ייצוא מוגבל של מוצרים חקלאיים לאירופה, כחלק מיוזמת סיוע של ממשלת הולנד. חסימת השווקים היוותה גורם מרכזי ביותר להידרדרות של כלכלת הרצועה, לקריסת עסקים ולאבטלה המאמירה.

בין יוני 2007 לאוקטובר 2014, יצאו בממוצע חודשי רק כ-14 משאיות סחורה מהרצועה לחו"ל, רובן נושאות תוצרת חקלאית, אחוז בודד מהממוצע החודשי של משאיות שיצאו ערב הסגר. בשלהי 2014, לאחר הלחימה הקשה בקיץ ("מבצע צוק איתן"), החלה ישראל לאפשר שיווק מוגבל של תוצרת חקלאית מעזה לגדה; ב-2015, הקצתה גם מכסה של עגבניות וחצילים שישווקו מעזה לישראל, ובהמשך גם כמה פריטים נוספים. נכון להיום ישראל מתירה מכירה בשטחה רק של כמות מוגבלת של [עגבניות וחצילים](#) מעזה, לצד מוצרי טקסטיל, רהיטים ופסולת מתכת. ישראל מתירה גם הוצאה של פלפלים וקישואים מהרצועה, אך נכון להיום, לא מתקיים שיווק של המוצרים הללו בגלל קשיים בירוקרטיים במעבר.

ב-2019 יצאו מעזה דרך כרם שלום, בממוצע [262 משאיות מדי חודש](#) וב-2020 יצאו 265 משאיות לחודש. [ההגבלות](#) הקיימות עד היום על שיווק מהרצועה, במיוחד לישראל ולגדה, ממשכות להוות חסם משמעותי לפעילות כלכלית ברצועה, ומקשות על [התפתחות](#) משמעותית. השיווק מעזה לגדה נעשה תוך הטלת הגבלות רבות מצד ישראל. השיקולים העומדים מאחורי האיסורים הרבים והאישורים המעטים [כלל לא ברורים](#). גם כאשר אין הגבלה על שיווק, לא

תמיד ניתן בפועל להוציא את הסחורה. בענפים מסוימים, כגון מזון מעובד, ישראל לא ממהרת ליצור [מנגנון שיאפשר הוצאת סחורות](#), או שהיא טוענת [שהבקשה לשיווק לא התקבלה](#), ולכן לא טופלה. וגם אם הכל הוסדר ותואם מראש, תמיד יתכן [שישראל תחליט פתאומית על סגירת המעבר](#).

ישראל כמעט שלא מטילה מגבלות על ייצוא מעזה לחו"ל, אך בשל עלויות השינוע – אין יציאה מהרצועה באוויר או בים, אלא רק בבלי רכב למעבר אלנבי, לנמל ימי או שדה תעופה – הרווחיות נפגעת מאוד.

[נוהל ייצוא ושיווק סחורות מרצועת עזה](#), שפורסם רק ב-2019, קצר ולקוני, ואינו נותן מענה למורכבות הכרוכה בייצוא ובשיווק או לחשיבות העצומה שטמונה בפיתוחם. הנוהל קובע שהוצאת סחורה מחייבת תיאום ותיווך של מתאם הסחורות ברשות הפלסטינית מול מת"ק עזה; שהיקף הוצאת הסחורה תלוי ביכולת הספיקה של מעבר כרם שלום; וכי הוצאת הסחורה תיעשה בהתאם לרשות המכס והמסים ולנהלים של משרדי החקלאות, הבריאות והכלכלה הישראליים ובכפוף ל"מגבלות ביטחוניות".

מידע נוסף על יציאת סחורות מעזה דרך כרם שלום לאורך השנים, אפשר למצוא [באן](#).

תוצרת חקלאית

ישראל מאפשרת שיווק של רשימה קצרה ומוגבלת של תוצרת חקלאית מעזה לגדה, ומונה רשימה קצרה בהרבה של פריטים שהיא מתירה לשווק בישראל, אך מכלול של הגבלות, ובירוקרטיה נוקשה וסבוכה, מונעים [שגשוג והתפתחות](#) של החקלאות ברצועה. ב-2019, בעקבות עתירת גישה לבג"ץ, פורסם לראשונה באתר משרד הבריאות "[נוהל העברת תוצרת צמחית טרייה מרצועת עזה לאיו"ש](#)". בנוהל מצוין כי סוג התוצרת החקלאית המותרת לשיווק נקבע על בסיס שיקולים פיטוסניטריים, הנבחנים על ידי אגף ההסגר של השירותים להגנת הצומח ולביקורת במשרד החקלאות.

בנוהל נקבעה רשימה של תוצרת מותרת לשיווק לגדה, הכוללת עגבניות, פלפלים, חצילים, תותי שדה, כרובים, כרוביות, תמרים, מלפפונים, קישואים, בצלים ובטטות. עם זאת, הנוהל מבהיר שאין המדובר ברשימה סגורה וכי ניתן להגיש בקשה להעברת תוצרת שאינה בה. על

אף שנקבע בנוהל כי הרשימה תיבחן מעת לעת ותתעדכן בהתאם, למיטב ידיעת גישה הרשימה לא השתנתה. על אף שהנוהל מתעלם מהסוגיה, [תגובת המדינה לבג"ץ](#) בעתירת גישה מלמדת כי קיימת גם רשימה של גידולים אסורים לשיווק, אשר נקבעה ב-2014 ומעולם לא פורסמה. בין היתר נכללים בה גויאבות, הדורים, אפרסקים, תאנים, משמשים, שזיפים, תבלינים ותפוחי אדמה. [מתגובת משרד החקלאות](#) לשאלת גישה כיצד לשווק פרחים מעזה לגדה למדנו כי גם שיווק פרחים אסור באופן גורף.

[נוהל העברת תוצרת צמחית טרייה מרצועת עזה לישראל](#) פורסם גם הוא ב-2019 בעקבות עתירת גישה. ישראל, שמייבאת כמות עצומה של סחורה חקלאית מחו"ל, מאפשרת לחקלאי הרצועה למכור לה רק עגבניות (מכסה של 400 טון לחודש) וחצילים (מכסה של 50 טון לחודש).

בשני הנהלים הנוגעים להוצאת תוצרת חקלאית מצוין כיצד יש להכין את הסחורה ולארז אותה, ואילו בדיקות פיטוסניטריות יש לערוך ברצועה ובישראל כדי להבטיח שתהיה נקייה ממזיקים. בנוסף, נקבע כי מפקח הגנת הצומח בישראל רשאי לפסול משלוח או לדרוש שיבצעו בו בדיקות נוספות על חשבון המשווק.

שיווק מזון מעובד

מאז 2007 ועד סוף 2020, יצרני מזון מעובד מעזה [לא הצליחו לשווק את סחורותיהם לגדה ולישראל](#). [במענה לעתירה](#) שהגיש גישה בשם אחת החברות המובילות בעזה, בשנת 2018, טענה המדינה כי "בהתאם למדיניות כיום, אין כל איסור עקרוני כללי על העברת סחורות מרצועת עזה דרך ישראל לצורך העברתן לחו"ל או לגדה". עם זאת, צוין כי כל בקשה להעברת מזון מעובד מעזה תיבחן, בין היתר, בשים לב לשיקולים של בריאות הציבור, שהיא בסמכות משרד הבריאות. פניות חוזרות ונשנות למשרד הבריאות מלמדות כי למרות שישראל טוענת שאין איסור על הוצאת מזון מעובד, בפועל היא מונעת זאת כמעט לחלוטין באמצעות הערמת מכשולים בירוקרטיים.

בנוהל [ייצוא וישווק סחורות מרצועת עזה](#) נקבע כי שיווק מוצרי מזון מחייב אישור של מנהל המזון במשרד הבריאות. בתשובה לפנייתנו החוזרות, [משרד הבריאות הציג](#) לראשונה הסדרים לפיהם אפשר לייצא ולשווק מזון מעובד מתוצרת עזה רק בסוף 2019. ההליך לקבלת אישור לשיווק, כולל דרישות רבות, בהן שהמזון מיוצר במפעל שמיישם מערכת בקרת איכות בהתאם

לתקן הבינלאומי ISO 22000, ושהפיקוח יהיה מטעם ממשלת הולנד. בהתאם לרשימה שהועברה אל גישה משרד הבריאות, רק שמונה מפעלים ברצועה עונים על תנאי סף אלה. במענה לפניות של יצרני מזון מעובד מהרצועה אל מת"ק עזה, נמסר כי תנאי מקדים לשיווק הסחורה הוא אישור משרד הבריאות של הרשות הפלסטינית בגדה.

בסוף נובמבר 2020, לראשונה זה 13 שנים, הצליח מפעל גדול ברצועת עזה (מבין שמונת המפעלים שאושרו) לשווק מסחורתו בגדה. נכון להיום, ידוע רק על כמה מפעלים בעזה שמצליחים לשווק מזון מעובד (בעיקר חטיפים) בגדה ובחו"ל. אף מפעל לא מחזיק בהיתר שיווק בישראל.

יצוא מזון מעובד לחו"ל

[הליך ייצוא סחורות מהרצועה לחו"ל](#) הוסדר על ידי משרד הבריאות, בתיאום עם מתפ"ש וגורמים נוספים, רק בפברואר 2020. בהתאם להסדר הקיים, יצוא מזון מעובד כפוף לחתימת משלוחי המזון ב"פלומבה", תוך ביצוע בדיקות לווידוא החתימה, הן במעבר כרם שלום והן במעבר משלוחי המזון לחו"ל. הטעם לדרישה זו, כפי שהובהר על ידי משרד הבריאות, הוא מניעת זליגת סחורה לתחומי ישראל. נכון להיום, מעט מפעלים בעזה הצליחו לייצא את סחורותיהם לחו"ל.

טקסטיל ורהיטים

בנובמבר 2014 יצאה מעזה לגדה משאית ראשונה נושאת בגדים. ב-2015 הותר שיווק של מוצרי טקסטיל ורהיטים גם לישראל, אך באופן מוגבל מאוד, וגם הוא, כמו התוצרת החקלאית, נתקל [בחסמים עקיפים רבים](#). הקושי המרכזי נעוץ [בהגבלות החמורות שישראל מטילה על כניסת חומרי גלם](#), החיוניים לייצור בגדים ורהיטים, למשל לוחות עץ מעל עובי מסוים, מוצרי צבע ודבקים. חומרים אלה מוגדרים על ידי ישראל דו-שימושיים, ועל אף שהם נחוצים לשימוש אזרחי-מסחרי מובהק, יש קושי להכניסם, מה שמשבש ייצור סדיר ועמידה במחויבויות האספקה.

גורמים רלוונטיים

רשות המעברים אחראית לצד התפעולי של מעבר הסחורות כרם שלום. טלפון במעבר: 08-9900200.
לפי אתר האינטרנט של רשות **המעברים**, שעות הפעילות למעבר סחורות הם בימים א'-ה' 06:00-17:30.
בניסת המשאיות לצד הישראלי נמשכת עד 15:00.

באתר **רשות המסים** מפורסם "**מדריך יבוא ויצוא**" דרך מעברי גבול יבשתיים ומעברי סחורות בין ישראל לרשות הפלסטינית", בו מפורטים, בין היתר, בעלי התפקידים במעברים ופירוט תהליכי סחר. על פי הסכמים שהוארכו מאז שנות ה-90, ישראל והרשות מהוות מעטפת מכס אחת. טלפון במעבר: 08-9922687.

משרד החקלאות מעורב ביצוא או שיווק סחורה חקלאית מעזה. טלפון יחידת הפיצו"ח: 08-9960919.

מת"ק עזה פועל בימים א'-ה' בין השעות 08:00-17:00. דואר אלקטרוני: mnz@mgar.co.il, טלפון: 02-6599133, פקס: 074-7642929.

תשלומים על הנעת סחורות דרך כרם שלום

רשות המעברים גובה לפי התעריפים:

400 שקל למשאית נושאת משטחים

700 שקל למשאית משטחים כפולה

250 שקל למשאית אגרגטים כפולה

350 שקל למכלית גז

500 שקל למכלית דלק

משאיות סחורה מעדה. צילום: גישה

לוט בערפל

מעודכן לאוקטובר 2021

גישה, רחוב הרכבת 42, תל-אביב. 6777008
טלפון: 03-6244120 | פקס: 03-6244130
gisha.org | info@gisha.org